

Johann Heinrich Fehse

Viro Nobilissimo, Clarissimo Nec Non Doctissimo Domino Joanni Friderico Berninkio, Fautori Suo Atque Amico Omni Pietate Colendo Ex Hac Academia Abeunti Prospera Quaevis Apprecans ... Dictum Galat. 1.8. Breviter Exponit Joannes Henricus Fehsius, Hamburgens ... : [Dabam Rostochii MDCCXXXVIII. d. 2. Aug.]

Rostochii: Warningck, [1744]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn820550884>

Druck Freier Zugang

[Blank paper label on the spine]

c
1619.

Fo-1619.

Ex
Bibliotheca
Academica
Rostochiana

Faint, illegible text or stamp, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

AD IV. 183 25/10. Dypc

V I R O
NOBILISSIMO, CLARISSIMO NEC NON
DOCTISSIMO
D O M I N O
IOANNI FRIDERICO
BERNINKIO,

FAVTORI SVO ATQVE AMICO OMNI
PIETATE COLENDO

EX
HAC ACADEMIA ABEVNTI
PROSPERA QVAEVIS APPRECANS
VT OPTATIS SVIS RESPONDEANT
SIMVLQVE

*Bibliotheca
Academica
Rostochiensis*

DICTVM GALAT. 1. 8.

BREVITER EXPONIT

IOANNES HENRICVS FEHSIVS,
HAMBVRGENS,
S. S. TH. C.

R O S T O C H I I,

TYPIS MARTINI WARNINGCKII, AMPLISS.
SENATVS TYPOGRAPHI.

1772

V I R O

NOBILISSIMO, CLARISSIMO NEON
DOCTISSIMO

D O M I N O

IOANNI FRIDERICO
BERNINIO,

FAVTORI SVO ATOVE AMICO OMNI
PIETATE COLENDO

HAC ACADEMIA
EROSPHERA
UT OPTATIS SVIS RESPONDEANT

*Bibliotheca
Academica
Rostochiensis*

SIMPLICE

DICTVM GALAT. 1.8.

BREVITER EXPONIT

IOANNES HENRICVS FELSIVS,

HAMBVRGENSIS,

1722.

R O S T O C H I I,

TYPIIS MARTINI WARRINGECKII, AMPLISS.

SENAVS TYPOGRAPHI.

VIR DOCTISSIME,
FAVOR OMNI CVLTV PROSEQVENDE,
AMICE INTEGERRIME!

am aliquot anni elapsi sunt, quibus in hac alma Rostochiana liberalibus artibus, praesertim studio theologico, sedulas admouisti manus. Ita autem in hoc cursu semel incepto es progressus, tantamque adhibuisti diligentiam, ut omnibus, qui nomina sua in discipulorum numero profitentur, exemplo esse possis, quod sequantur. Jam spem de TE bene conceptam quodammodo expleuisti, dum

A 2

differ-

differtationem (a) nuperrime omnium applausu mascule defendisti, quae promittitudinem TVAM publice declaravit, & industriam haud obscure est testata. Perge & sic quoque patria habebit, quod in suae gloriae partem trahere possit. Ut autem TV, abiturus, felicissime discedas omni eruditionis genere instructissimus, in commune TVORVM gaudium sospes patriam repetas, sincerrimo ex pectore voueo. Fortunet Numen diuinum vltiora studia TVA, & inter exteros a latere TIBI fit. Tandem etiam, amicum TVVM deditissimum, beneuolo fauori ac fauenti benevolentiae TVAE adscriptum, quaeso, habeas. Accipe praesentes literas in tesseram amicitiae haud fucatae, nec vitio verte, quod Thema non tam ex rara & nunquam ante hac proposita, quam ea potius elegerim, quae ab aliis quidem silentio non fuit praeterita, in vsu tamen quotidiano est ac frequentissimo. Ea enim, quae ad quotidiana spectant, plenius sunt attingenda, nec semper frequentia vilescunt, si iterata tractatio ad clariorem eorum intellectum conducit. Haesitavi quidem diu, quamnam susciperem pertractandam, ac cogitationes meae nunc ad hanc, nunc ad illam erant versaе. Dictum tandem aliquod Paulinum hac occasione verbis explicare breuissimis, & quantum meae permittent vires, confectionaria quaedam ex illo deducere, constitui. Verum enim vero, quod huic labori deest, id vt TVO fauore suppleas, tantummodo enixe rogo.

Gal.

(a) *de opinionum vulgarium usu poetico.* Sub Praesidio Viri usque ad cineres colendi M. Aug. Joan. Dan. AEPINI, cuius epistola ad Nob. Dnum Respondentem data, ea erit suppletura, quae mihi de laude TVA deficiunt.

Gal. I. 8.

Ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς, ἢ ἄγγελος ἐξ ἔραν ἔυαγγελίζηται ὑμῖν
παρ' ὃ ἔυαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω,
Versio.

*Sed si & nos aut angelus e coelo euangelizet vobis
praeter id, quod euangelizauimus, anathema esto.*

Ad huius dicti euolutionem statim nos accingimus. Paulus, Galatarum quoque (b) apostolus, de seductione per Pseudo - apostolos facta ad hos scribendi occasionem sumsit, quam iis ob oculos ponere & simul stultitiam eorum ostendere voluit. Quod manifesto, non ex initio solum apparet, quum finito exordio sic incipit; (c) *miror, quod a Christo, qui vocauit vos per gratiam, adeo cito transferamini in aliud euangelium*; sed etiam ex allocutione (d) *o stulti inquires, Galatae! quis vos fascinauit, vt non crederetis veritati, quibus prae oculis Iesus Christus ante fuit depictus, inter vos crucifixus?* Nullam alias heic ferme obserues exegetarum dissensionem. Praeter alios b. D. D. LANGIVS triplicem affert occasionem (e) nempe 1.) der falschen Apostel irrige Lehre 2.) der Galater Unbeständigkeit 3.) der Misbrauch der christlichen Freyheit. Sed si quid exquisitius seu subtilius quaeris, facile inuenies, duo priora rectius coniungi quam separari, ita, vt vna exinde proueniat occasio. Pseudo-prophetae enim Paulum nec ad scribendum mouissent, nisi Galatas in suas partes pertraxissent, nec Galatarum inconstantia locum inuenisset, nisi ad ipsos falsi illi Doctores accessissent (f). Iam notionem claram

B 3

ac

(b) Gal. IV. 13.

(c) cap. I. 6.

(d) cap. III. 1.

(e) in seinem apostolischen Licht und Recht p. 482.

(f) Quod & iure optimo animaduertit Summe Reu. & Excell. D. D. Ioa. Christ. BVRGMANN (quem Numen sapientissimum omnigena ac exoptatissima cumulet prosperitate) in Collegio theol. exegetico - pract. in ep. d. Pauli ad Galatas, MScpt.

ac distinctam vocis Pseudo-apostoli eruere necessarium duco. Notio enim Pseudo-apostoli generalis falsitatem doctrinae infert, si vero strictius accipis, hi falsi erant doctores, forte ex Iudea aduenae & ex Iudaismo ad Christinismum conuersi (g), qui legum mosaicarum, maxime circumcisionis erant tenacissimi, & harum obseruationem cum fide in Christum esse coniungendam docebant (h). Hi erant seductores, quibus Galatae ab Apostolo hac epistola admonendi & in rectum tramitem reuocandi, aures & animos aduerterant (i). Hinc est, quod Paulus cum quaela orditur, de Pseudo-prophetarum inspirata mutatione & ab euangelio vero discessione verba faciens.

Ex hoc definitio euangelii falsi exsurgit. Est enim, teste HVNNIO (k) nil aliud, quam *fucus & impostura contra verum & unicum euangelium Iesu Christi nequiter excogitata*. Quod sincero quidem euangelio vel plane contradicit, & penitus tollit; vel etiam quosdam forte huius articulos retinet, attamen doctrinas partim mutilando, partim addendo, partim false explicando peruertit, deprauat. Idem contigit in ecclesia Galatarum. Falsum enim Pseudo-apostolorum euangelium in se continebat dogmata de necessitate circumcisionis, & legalium caerimoniarum, aequae ac de iustificatione per opera impetranda, quippe quae ab euangelio Pauli erant prorsus aliena. Quin immo augusto hocce titulo minime est dignum, sed aequivoce sic appellatur (l).

Euangelium autem verum proprie & stricte dictum est concio gratiae, varii generis promissiones in se continens. Hoc erat, quod Paulus Galatis praedicauerat. Hoc erat,

(g) Sic suspicatur Iust. Christoph. SCHOMERVS (Theologus quondam Rostoch. celeberr.) exeges. in ep. Pauli minores. p. 1.

(h) quod patet ex c. IV. 9. IO. V. IO. VI. 12. 13.

(i) Conf. BVDDAEI eccl. apost. p. 119. sqq. p. 123. & HVNNII (seu potius Io. Henr. FEVSTKINGII) thesaur. apostol. p. 370.

(k) Cui hanc definitionem debeo. l. c. p. 374.

(l) Vt obseruat GLASSIUS Philol. sacr. p. 1491, 2011. sqq.

erat, quod auditoribus suis prae oculis posuerat. Hoc retinere illos oportebat, & de eo ne latum quidem vnguem erat discedendum. Eo enim tota tendit Apostoli exhortatio. Si & nos, inquit, vel egomet ipse, vel alius Apostolorum aliud doceremus, nempe extra reuelationem (vti quidam explicant, & in sensu diuino, extra *φοραν θεόπνευστον*) quodsi & angelus e coelo, vel coelestis, pergit, euangelizaret praeter id quod euangelizauimus, anathema sit. Apostolus hic mentionem facit angeli de coelo, qui aliud euangelizaret. Superfedemus subtilioribus illis quaestiunculis, quae & eruditissimorum ingenia exercuerunt, e. g. an quidam inter angelos colloquendi sit modus? Philipp. PRESBYTER Lib. II. Comment. in Iob. cap VII. de linguis angelorum ex hoc apostoli testimonio differit & affirmat (m).

Plurimis hoc in dicto Paulus figura quadam rethorica vti videtur, qui de se ipso & collegis suis vt & de angelo coelesti loquitur, falsum forsan euangelium praedicaturis. Christ. Eberh. WEISMANN (n) locutionem, inquit, *hanc esse hyperbolicam* i.e. impossibilem, *quilibet videt*. Sic SCHOMERVS (o) cum ISID. CLARIO, GLASSIO & CALOVIO. At enim vero si *hyperbole est mendacii species* (p), quam QVINTILIANVS *audacem* vocat *ornatum* (q) seu figura, qua vtimur, dann, wann man der Wahrheit sparen will (r) omnino iure optimo nego, praeterea, quod heic non ponitur

(m) Conf. Dion. PETAVII dogmata theologica, Tom. I. Vbi de An-
lis Lib. II, c. XII, §. 2.

(n) Institut. theol. exeget. dogmat. p. 1016.

(o) ad h. l. p. 3. *hyperbolica*, inquit, *haec hypothesis, apostolus vult re-
tundere auctoritatem, quam noui hi doctores apud Galatas ex qua-
cunque causa habere poterant.* Reliquos non attingam.

(q) vt disquirat HACKSPANNVS Miscell. p. 202. sqq.

(q) vid. FABRI Thesaur. erud. Schol. Lit. H. Hyperbole.

(r) Sic enim CICERO graece ad Atticum Lib. V. ep. vlt. Non
ὑπερβολικῶς, sed *verissime* loquor. Adde Lib. VI. ep. 2.

tur vel necessitas, vel contingentia accidentis, sed necessitas consequentiae insinuatur. Sanctus nimirum orator rem vt horum fert opinio posuit impossibilem. Impossibilitas autem opponitur possibilitati, & inuoluit contradictionem (s). Sic haec locutio ab impossibili desumpta esse quidem videtur, & de facto est impossibilis, apostolum, qua talem, falsitates proponere posse. Quapropter & eiusmodi hominem angelo, infallibili doctori aequiparet Paulus. Sed nonne apostoli nouum sibi induere animum? Nonne & hi per falsos doctores a pietate deduci, eorumque versutia deprauari possunt? Quis negabit. Nonne adsunt exempla, aut desunt nobis forsitan documenta? Hic habes Petrum, quem Deus eligebat ad homines capiendum *zum Menschen Fischer*, siue ad apostolum (t) vt & per doctrinam & per vitam euangelium verum proponere deberet; ast errauit, & tantum abfuit, vt IESUM Christum depraedicaret, vt potius se hunc vnquam agnouisse neget, atque execretur (u). Idem exemplo quoque Iudae probare possem. Sed sufficiat. Consentit Vir celeb. D. D. LOESCHERVS, omnium rectissime Pauli sensum perspicuus (w). *Hanc, inquit, conditionem esse didaktikiv & medicinalem. Occurritur enim pravae hominum curiositati, noua semper & meliora expectantium, cum optima iam haberent. Huic igitur peruersae cupiditati medetur apostolus, non concedens aliquid Galatis, sed fortiori modo istam rescindens* (x). Ponatis itaque, est mens apostoli,

(s) per principia methaphysices.

(t) Matth. IV. 19.

(u) Matth. XXVI. 70. 72. 74.

(w) in Stromat. siue diff. sac. p. 38.

(x) quam sententiam approbavit b. Vir summe Reuer. Ioa. Christ. WOLFIVS curis philologicis in IV. prior: S. Pauli epist. p. 695.

Conf. quoque SVICERYM. Tom. I. p. 46

postoli, me vobis nunc alias proponere veritates (quod esset in se possibile); posito, angelum coelestem (persona angelica indutum) vobis praedicare euangelium diuersum (quod esset in se possibile, alias Apostolus sic non locutus esset, etsi possibilitatem non inspectamus. Nonne diabolus, spiritus astutissimus, qui se transformare solet in angelum lucis, hominibus potest apparere?) (y) ab illo quod vobis inculcaui, aures prius vestras scalpendum, quam illis credendum vestri est officii. Apostolus itaque contemplatur auditores suos ut oves aberrantes, nescientes, quis verus pastor, bonus & legitimus. Eheu! quamdiu vobis imponent falsi doctores, quando viriliter agere placebit (z), estis adhuc pueri, qui fluctuant & circumferuntur quouis doctrinae vento? (aa)

Pergo: *si & nos aut angelus de coelo vobis praedicaret euangelium* **PRÆTER** id, quod euangelizauimus, *anathema sit*. Descendendum nobis iam iam erit, ut 1) disquiramus, quomodo ἡ παρά sit vertendum? 2) ut vocem ἀνάθημα eiusdemque significatum manifestemus. Quod ad praepositionem παρά attinet, tribus absoluam verbis. παρά cum Accus. significat praeter, extra, contra: non tantum contrarium sed etiam diuersum euangelium (bb). Urget **BELLARMINVS**, & ni fallor, cum illo alii: apostolum agere contra eos, qui docebant, seruanda esse legalia, cum ipse docuisset, non esse seruanda; ergo ἡ παρά idem esse ac contra. Quod quidem largimur quam lubentissime hacce modo addita limitatione, vocis παρά significationem non solum esse *contra*, sed etiam *praeter*, & ἡ παρά non esse restringendum, ut nihil aliud significet, quam *contra*. Etenim non est, quod mentem

B

tem

(y) Nota est historia, quod sub forma B. **LVTHERI** diabolus **ME-
LANCHTONI** apparuerit:

(z) I. Cor. XVI. 13. & Ebr. V. 12. 13.

(aa) Eph. III. 14.

(bb) Vid. **SCHOMERVM** I, p. 3. sq.

tem apostoli tam arctis circumscribamus limitibus. Siquidem si ille posterius tantummodo indigitare voluisset, particulam *ἀνθ* vel eius modi aliam, nonnisi contrarium inuoluentem adhibuisset. Latius autem patet *ἡ* praeter, quam contra

Quaecunque enim sunt contra, sunt quoque praeter, sed non vice versa, Datur falsum euangelium utriusque generis (quemadmodum iam diximus). Vtrumque Apostolus etiam reiicit, & Galatas; ut neutrum accipiant, adhortatur. Nulla doctrina tamquam necessaria ad salutem est praeter illam doctrinam apostolicam proponenda, quod ex plurimis Scripturae S. locis confirmatur, e quibus vnicum duntaxat allegabimus, nimirum 1. Tim. I. 3. *μη ἐπιτρόδιδασκαλεῖν*. Nec contra verum illud euangelium quicquam est proponendum secundum effatum Jes. VIII. 29. *Legem & contestationem consulanto: non loquuntur in sententiam illam, cuique nulla est lucis scintilla?* Apostolus, cui salus aeterna Galatarum curae cordique erat, exacerbatur & aegre fert execrandam illam seductionem, quam falsi apostoli intendebant. Quapropter illos diris vouet, & omnes qui eos sequerentur vel horum vestigia essent pressuri. Notandum est vocabulum *ἀνάθημα*, quo hanc in rem vititur. Generaliter hocce rem expositam, & deuotam significat. Speciatim rem Deo notat deuotam, & a vulgari ac communissima separatam. Catachrestice denotat rem exitio destinata & execrandam (cc) D. HIERONYMVS annotat vocem esse propriam Iudaeis, qua extremam detestationem significare soleant, & interpretatur per: *abominabilis vobis sit*. Hac voce Paulus extremum exitium (dd) rem-

que
(cc) Vocis huius significationes inuuenies in Christ. STOKII clau. linguae sanctae N. Ti p. 975.

(dd) v. g. Rom. VIII. 3. *ἀνάθημα εἶναι ἀπο τῆς χειρῶν*, anathema esse a Christo; quasi dicat, quiddam sepositum a Christo 1. Cor. XII. 3. *ἀνάθημα ἰεσοῦ λέγει*, dicit anathema Iesum esse; i. e., maledicit & execratur Iesum.

que Deo ac piis cunctis detestabilem, & omnibus modis fugiendam significare solet. Hoc in significato voce illa priorum seculorum patres sunt vsi, penes quos adhuc eiusmodi plures in vsu fuerunt, quas collegit SELDENVS (ee) Annotauit idem, syriacam versionem ibi נְחִיָּא חֶרֶם esse Cherem, ebraice חֶרֶם חֶרֶם seu חֶרֶם חֶרֶם haberi in statu eius, in quem sententia *Cherem* siue excommunicatio sic dicta lata est (ff). Quam significationem alii vernaculis suis substituunt, vt germani, *der sey verflucht, execrandus habeatur*, quibus consoni Belgae. Et Galli *qu'il soit execration*. Angli Reformati *let him be accursed, & WICLESIVS be he accursed*. Nihil igitur enucleandum restat, quod ad dicti huius intelligentiam pertineat. Concedimus quidem, comma sequens cum nostro cohaerere, sed vt & hoc plenariam contineat propositionem, nemo inficias ibit. Quapropter nec B. L. in malam accipiet partem, si nos breuitati studentes hic subsistimus, id quod & alii temporarij referuemus.

Vt autem promissis meis omnibus satisfaciam, deductiones quasdam ex dicto meo hucusque explicato, facere liceat, quae immediate sine vlla pressione ex eodem fluere videntur.

CONSECTARIUM I.

Si angelus de coelo non habet potestatem aliquid in Christi euangelio permutandi, multo minus ecclesiae Scripturam S. pro suo arbitrio interpretandi conuenit potestas; Ergo, apage Papa!

CONS. II.

Vnum & vnicum est euangelium verum, alioqui ne vllum quidem, Ergo, vnicum tantummodo est salutis nostrae principium, adeoque hic est Scripturae sufficientia.

!CONS.

(ee) de Synedriis. Lib. I. Cap. VIII. p. 139.

(ff) loco citato. p. 112.

CONSECT. III.

Non quilibet in sua religione potest saluari.

CONSECT. IIII.

Doctrina apostolica est perfectissima.

CONS. V.

Euangelium verum est potentia Dei ad salutem omni credenti ; Ergo , omnis benedictio euangelica maximi est momenti, grauiissima & splendidissima ; Ergo , execratio seu anathema, in benedictionis impedimenta facta, per euangelii adulterationem positum , est maximum , detestabile & per Secula Seculorum permanet.

Haecce consecratoria deducta eiusdem sunt conditionis, vt a quolibet rerum theologiarum gnaro facillimo negotio resolui queant , id quod nos propter temporis penuriam haud efficere potuimus.

Adest hic: AMICE DILECTISSIME, id quod praestare debui. Nil addo, quam quod de TVA erga me beneuolentia, TE hasce quoque literas bene esse suscepturum, amicitiaeque nostrae coniunctissimae nunquam obliturum, mihi certe persuadeam. Interim vale, & mihi faue.

Dabam Rostochii c̄m̄cccxxxiiii.

d. 2. Aug.

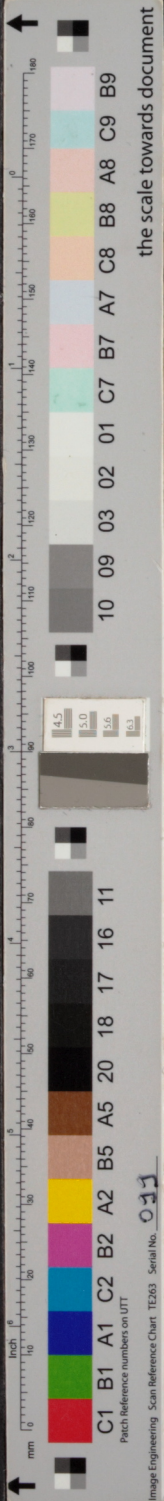

F. Reppien,

piis cunctis detestabilem, & omnibus modis significare solet. Hoc in significato voce illa priorum patres sunt vsi, penes quos adhuc eiusmodi vsu fuerunt, quas collegit SELDENVS (e) dem, syriacam versionem ibi נְהוּיָא חֵרִים esse *braice* נְהוּיָא חֵרִים seu חֵרִים חֵרִים haberi in statu eadem sententia *Cherem* siue excommunicatio sic dicitur. Quam significationem alii vernaculis suis ut germani, *der sey verflucht*, *execrandus habibus* consoni Belgae. Et Galli *qu'il soit excommunié* Reformati *let him be accursed*, & *WICLE-accursed*. Nihil igitur enucleandum restat, quod sensus intelligentiam pertineat. Concedimus quidem, sensus cum nostro cohaerere, sed ut & hoc plena sit propositio, nemo inficias ibit. Quia B. L. in malam accipiet partem, si nos breuitate hic subsistimus, id quod & alii tempori

meis promissis omnibus satisfaciam, deducam ex dicto meo hucusque explicato, facit quae immediate sine vlla pressione ex eodem sunt.

CONSECTARIUM I.

Plus de coelo non habet potestatem aliquid in evangelio permutandi, multo minus ecclesiae Scribtorum suo arbitrio interpretandi conuenit potestas; et Papa!

CONS. II.

& vnicum est euangelium verum, alioqui ne vliquo, Ergo, vnicum tantummodo est salutis nostrae, adeoque hic est Scripturae sufficientia.

CONS.

Scripturae Lib. I. Cap. VIII. p. 139.
edito. p. 112.